

Наталія Назорна,
канд. пед. н.,
Одеський національний університет
імені І. І. Мечникова

РЕКОМЕНДАЦІЇ ПРАЦІВНИКАМ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ У ВИЯВЛЕННІ ВИПАДКУ ЖОРСТОКОГО ПОВОДЖЕННЯ З НЕПОВНОЛІТНІМИ

У статті проаналізовано шляхи забезпечення у школі справжнього місця підтримки і порятунку дитини від насилья. Охарактеризовано рекомендації працівникам освіти щодо виявлення випадків жорстокого поводження з неповнолітніми.

Nataliia Nahorna

GUIDANCE TO EDUCATION PROFESSIONALS IN CASE IF CRUEL TREATMENT AGAINST A CHILD IS IDENTIFIED

The article analyzes the ways of how a school may become a place of real salvation and support of a child. It provides recommendations to teachers how to behave in case if children are abused.

Жорстоке поводження з дітьми і нехтування їх інтересами можуть мати різні види і форми, але їх наслідки завжди завдають серйозної шкоди здоров'ю, розвитку і соціалізації дитини, нерідко складають загрозу її життю. Школа є не лише місцем, де навчаються діти. У ній дитина проводить тривалий проміжок часу свого життя. Тут з дітьми працюють кваліфіковані працівники-педагоги, соціальні педагоги, психологи, медичні працівники. Ці спеціалісти гарно знають психологію дитини, педагогічні методи, володіють прийомами роботи з дітьми. Школа не тільки покликана навчити маленьких і молодих громадян необхідним у житті знанням, вмінням та навичкам. Вона здатна зробити справжнє відкриття – відкриття цікавої, яскравої, талановитої особистості, здійснює виховання високоморальної людини, захищає гідність дитини, але як це не прикро, процес буває й зворотнім [1, с. 15]. Як учитель, ви можете спостерігати, що дитина починає виявляти агресивну або деструктивну поведінку в класі, їдальні або на шкільному подвір'ї, що може бути прямим результатом вчиненого над нею насильства.

Пропонуємо рекомендації працівникам освіти при виявленні випадку насильства над дітьми, які розроблені на основі законодавства України [4; 5; 6]. За виконання законодавства відповідає адміністрація закладу освіти. Тому з боку адміністрації має бути розроблений внутрішній механізм взаємодії учасників навчально-виховного процесу щодо попередження та виявлення випадків жорстокого поводження з дітьми, попередження загрози його вчинення та реагування, якщо такі випадки мали місце. У разі необхідності, адміністрація закладу може залучити до справи соціального педагога, психолога, медичного працівника. При цьому, адміністрація відповідає за нерозголошення конфіденційної інформації щодо дитини, яка зазнала жорстокого поводження.

Ні за яких умов не можна замовчувати виявлені факти жорстокого поводження з дитиною або реальної загрози його вчиненню. Це не лише питання моральності поведінки:

- по-перше, нехтування проблемою призводить до погіршення ситуації та може мати набагато гірші наслідки;
- по-друге, заклад освіти несе відповідальність за виконання норм законодавства;
- по-третє, згідно освітніх документів, адміністрація закладу освіти може притягнути працівників до дисциплінарної відповідальності.

Працівники освіти повинні виховувати маленьку людину, передаючи їй ті межі, в яких живуть самі, навчаючи правилам, які необхідні для виживання людства. У випадках, коли працівник освіти має підозри щодо жорстокого поводження з дитиною або є реальна загроза його вчинення, слід дотримуватись наступних дій:

- повідомити про це в усній чи письмовій формі адміністрацію навчального закладу;
- самостійно письмово повідомити про це територіальний підрозділ служби у справах дітей за місцем проживання дитини;
- самостійно повідомити про виявлений факт жорстокого поводження з дитиною кримінальну міліцію у справах дітей або будь-якого працівника органів внутрішніх справ.

У випадках, коли до вас звернулася дитина з усною скаргою щодо жорстокого поводження з нею необхідно:

- оформити звернення дитини у письмовій формі та передати його до адміністрації навчального закладу;
- оформити звернення дитини у письмовій формі та передати його до територіального підрозділу служби у справах дітей;
- оформити звернення дитини у письмовій формі та передати його до органів внутрішніх справ.

У випадках, коли ви стали свідком жорстокого поводження з дитиною, якомога швидше повідомте про цей факт міліцію в усній чи письмовій формі. Одночасно можете повідомити територіальний підрозділ служби у справах дітей, адміністрацію закладу. Якщо звернення (повідомлення) усне, то адміністрація закладу зобов'язана оформити це повідомлення письмово із зазначенням, від кого та коли отримано повідомлення. Вона також зобов'язана терміново (протягом однієї доби) передати цей документ до територіального підрозділу Служби у справах дітей за місцем проживання дитини.

Служба у справах дітей має належним чином зареєструвати це повідомлення відповідно до законодавства України. У разі звернення або повідомлення до територіального підрозділу Служби у справах дітей звернення має бути оформлене належним чином, відповідно до вимог Закону України «Про звернення громадян». Зокрема стаття 5 цього закону передбачає наступні вимоги до звернення: «...У зверненні має бути зазначено прізвище, ім'я, по батькові, місце проживання громадянина, викладено суть порушеного питання, зауваження, пропозиції, заяви чи скарги, прохання чи вимоги. ... Письмове звернення повинно бути підписано заявником із зазначенням дати».

Закон України «Про звернення громадян» допускає й усну форму звернення. При цьому посадова особа, яка приймає усне звернення, повинна вчинити ті самі дії, що й у разі письмового звернення. Однак, письмова форма звернення зменшує ризик ймовірного недбалого ставлення з боку посадової особи. У разі звернення або повідомлення до органу внутрішніх справ – повідомити можна в письмовій чи усній формі, включаючи спосіб повідомлення телефоном. У разі усного звернення або телефонного повідомлення, працівником органів внутрішніх справ складається протокол цього звернення чи повідомлення. Письмове звернення органи внутрішніх справ реєструють належним чином, відповідно до законодавства України.

Не слід намагатися самотужки вирішити проблему. Це може призвести до порушення законодавства та бути небезпечним для вас особисто. Наприклад, не варто самотійно приймати рішення щодо відвідування сім'ї, де, за вашою підозрою, жорстоко поводяться з дитиною. Ваші дії припиняються у той час, коли звернення або повідомлення було передано до компетентних органів. Далі справа є компетенцією установ, організацій і посадових осіб, до яких було передано звернення чи повідомлення. Але, звичайно, що вас будуть турбувати результати розгляду звернення чи повідомлення (складеного вами особисто або за зверненням дитини). Порядок дії відповідних служб та посадових осіб, до яких було передано звернення або повідомлення з приводу жорстокого поводження з дитиною або реальної загрози його вчинення та механізми взаємодії, визначаються законодавством України.

Законодавство передбачає інформування заявника (особи, яка здійснила повідомлення або звернення). Також, у самому зверненні (повідомленні) може бути зазначено, що заявник бажає бути поінформованим про подальший перебіг справи, бути присутнім під час розгляду звернення. Однак роль педагога не закінчується після розкриття випадку насильства. Педагог може і повинен відігравати істотну роль як учасник команди реагування (поліція – організація з захисту дітей (ОЗД) – батьки – соціальні працівники – органи охорони здоров'я – шкільна адміністрація), що допомагає дітям відновлюватися після насильства. Те, що відбувається у класі, може мати дуже велике значення для тих учнів, які зазнали насильства.

Надаючи підтримку дитині, що стала жертвою насильства, ви можете уявити собі інші ситуації, з якими ви добре впоралися (наприклад, важка хвороба дитини, розлучення батьків дитини), і перенесіть у цю ситуацію необхідні навички та мову. Скажіть дитині, яка стала жертвою насильства:

- Я тобі вірю.
- Мені шкода, що це з тобою трапилося.
- Це не твоя провина.
- Добре, що ти мені про це сказав/ла.
- Я постараюся зробити так, щоб тобі більше не загрожувала небезпека.

Важливо пам'ятати, що діти можуть відновитися й відновлюються після насильства, і що педагоги можуть, і навіть, зобов'язані чітко переконати дитину, що «життя триває», звертаючись до наступних проблем: захист від повторного насильства; захист від ганьби; нормалізація середовища.

ЛІТЕРАТУРА

1. Буров С. Виявлення, попередження і розгляд випадків насильства та жорстокого поводження з дітьми. Методичні матеріали для працівників освіти. – М. – К. : Видавничий дім «КАЛІТА», 2007. – 36 с.
2. Конституція України.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення.
4. Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» від 15.11.2001 № 2789-III.
5. Закон України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 № 2402-III.
6. Інструкція щодо порядку взаємодії управлінь (відділів) у справах сім'ї, служб у справах дітей. ..., затверджена наказом Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерства внутрішніх справ України від 07.09.2009 № 3131/386.